

Tiphaine Rolland, *Le « Vieux Magasin » de La Fontaine. Les Fables, les Contes et la tradition européenne du récit plaisant*, Genève, Droz, « Travaux du Grand Siècle », 2020, 576 p.

Studiul realizat de Tiphaine Rolland asupra fabulelor și povestirilor lui Jean de La Fontaine, *Le « Vieux Magasin » de La Fontaine. Les Fables, les Contes et la tradition européenne du récit plaisant*, publicat în 2020 la Editura Droz, își propune – și reușește fără îndoială – să demonstreze importanța literaturii facețioase pentru opera autorului francez. Compilațiile acestei literaturi devin surse esențiale pentru numeroase texte publicate de La Fontaine. Astfel, este adusă în prim-plan o latură mai puțin explorată a scriitorului, acesta fiind prezentat și ca autor „facețios” (p. 22). Analiza propusă de Rolland constituie o contribuție fundamentală în înțelegerea operei lui La Fontaine, abordând o perspectivă care până acum a fost insuficient tratată.

Deși legătura dintre povestirile sale și nuvela italiană sau faceția (*facétie*) franceză este bine cunoscută, așa cum subliniază Rolland, asocierea fabulelor cu această literatură de divertisment (*littérature plaisante*) se dovedește o abordare inedită, dar relativ fructuoasă. Chiar dacă multe dintre fabule sunt rescrieri după „apologurile lui Esop, ale lui Fedru și ale altor fabuliști moderni” (p. 14), tehnicile de scriere ale acestuia sunt similare celor aplicate în cazul povestirilor. Literatura recreativă își pune astfel amprenta asupra lui La Fontaine în ambele sale ipostaze artistice, de povestitor și de fabulist.

Metafora „vechiului magazin”, inclusă în titlu, se dovedește revelatoare, fiind preluată chiar din scrierile fabulistului. Aceasta desemnează numeroasele surse consultate de La Fontaine, printre care *Decameronul* lui Boccaccio, compilația anonimă *Cent Nouvelles nouvelles* și *Heptameronul* Margheritei de Navarre. Rafturile „magazinului” poetului francez sunt însă încărcare și cu compilații facețioase, care însumează sute, chiar mii de texte – un exemplu în acest sens fiind opera lui Louis Garon *Chasse-ennuy*, o sursă ce integrează nu mai puțin de o mie de texte.

În prima parte a studiului său, Tiphaine Rolland adoptă o perspectivă „arheologică”, investigând posibilele surse facețioase la care La Fontaine ar fi avut acces. Rolland pune în oglindă culegerile de texte ale literaturii de divertisment, cu miile lor de texte circulând neconținut în perioada Renașterii, și versurile lui La Fontaine, analizat atât în ipostaza de fabulist (*Fables*), cât și de povestitor (*Contes*). Importanța acestei literaturi, adesea trecută cu vederea din cauza temelor și limbajului considerate non-literare, se dovedește a fi crucială pentru opera lui La Fontaine, care își caută constant inspirația în compilațiile facețioase între anii 1660 și 1690.

Cea de-a doua parte a studiului este dedicată secolului al XVII-lea, având ca obiectiv urmărirea transformărilor literare dictate de epoca galanteriei. Compilațiile facețioase renașcentiste dobândesc noi valențe, astfel încât La Fontaine, deși se inspiră din acestea, trebuie să țină cont de gusturile publicului clasic. Autorul devine, astfel, „un scriitor deosebit de atent la dorințele, capriciile și reticențele publicului său” (p. 193), integrând firele narative recurente din literatura recreativă, dar și din alte surse, pentru a construi un repertoriu versificat care să răspundă așteptărilor epocii.

Cea de-a treia parte a studiului își propune să contrasteze cele două mari direcții literare abordate de La Fontaine – povestirile și fabulele – din perspectiva influențelor provenite din culegerile facețioase consultate de autor. Aproape paradoxal, La Fontaine scrie simultan fabule și povestiri: primele sunt caracterizate de „moralități înțelepte” (p. 293), devenind chiar subiecte de studiu în sălile de clasă,

în timp ce povestirile sunt destinate „mai degrabă deliciilor adulților inițiați” (p. 293). Rolland urmărește să confrunte modelul textual al nuvelor și fațetelor din literatura recreativă cu cel abordat de La Fontaine, pentru a evidenția atât elementele comune, recuperate de autor din această literatură, cât și inovațiile ce decurg din măiestria artistică a poetului.

Studiul realizat de Tiphaine Rolland evidențiază în mod convingător rețeaua complexă de împrumuturi care definește literatura recreativă a Renașterii, sursă de inspirație esențială pentru La Fontaine. Numeroase trame narative au circulat timp de secole înainte de a fi adoptate de autorul francez, în forme mai mult sau mai puțin similare, preluate de la un compilator la altul. Totuși, La Fontaine se distinge de majoritatea compilatorilor epocii, prin faptul că nu se limitează la simple adaptări, ci rescrie minuțios textele împrumutate transformându-le în capodopere care continuă să fascineze criticii de mai bine de patru secole. Genul fabulei, în mod special, scoate în evidență geniul inovator al lui La Fontaine care, influențat de literatura recreativă, reînvie genul esopic, dându-i un suflu proaspăt și original.

Tiphaine Rolland reușește să ofere o perspectivă inovatoare asupra operei poetului francez, realizând o lucrare de referință atât pentru critica lafonteniană, cât și pentru înțelegerea transferurilor literare ce definesc culegerile de nuvele și fațete ale epocii.

Cătălin Bărbunță¹²

*

Ioan Milică, *Fabrica de fraze: Eminescu în lumea presei*, București, Editura Universității din București, 2023, 262 p.

Că despre Eminescu s-a scris enorm e un lucru îndeobște cunoscut și perfect explicabil dat fiind statutul de scriitor supracanonic pe care îl ocupă în catalogul general al literaturii române, unde și-a câștigat o poziție incontestabilă. Paradoxal, abundența bibliografică și diversitatea punctelor de vedere propuse de exegeza eminesciană au dus la o anumită osificare a figurii lui Eminescu, exercitând un efect inhibant asupra eminescologiei, pusă în situația dificilă de a încerca să găsească unghiuri inedite din care opera eminesciană poate fi (re)citită.

Volumul lui Ioan Milică *Fabrica de fraze. Eminescu în lumea presei* (Colecția Eseuri, Editura Universității din București, 2023, 262 p.) este rodul unei asemenea provocări, căreia eseistul ieșean caută să îi răspundă printr-o abordare interdisciplinară, în care se întâlnesc instrumente din sfera lingvisticii, pragmaticii, analizei discursului, teatrologiei, sursologiei, istoriei și criticii literare și, în sens larg, din sfera filosofiei culturii. De aici derivă aspectul mozaicat al cărții, fragmentarismul fiind el însuși a marcă a (post)postmodernității și al tendințelor din cercetarea filologică actuală, care caută să-și redefinească metodologia și discursul pentru a-și accesibiliza și eficientiza mesajul. Milică revizitează publicistica eminesciană încercând să-i explice articularea, mecanismele de funcționare, strategiile folosite și impactul. În acest sens, autorul pune în mișcare un angrenaj teoretic updatat, îmbinând surse clasice cu apariții recente, atât din câmpul cultural autohton, cât și din cercetarea

¹² Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău.